

Mons. Štefan Moyses – duchovný pastier

(* 24. október 1797, Veselé – † 5. júl 1869, Svätý kríž nad Hronom)

Pastiersky list Banskobystrickej diecézy
k 150. výročiu smrti biskupa Štefana Moysesesa

Drahí bratia a sestry,
srdečne vás všetkých pozdravujem!

Katolícka cirkev si tento rok, spolu s viacerými civilnými inštitúciami, pripomína 150. výročie smrti biskupa Štefana Moysesesa, významnej osobnosti 19. storočia.

Banskobystrický biskup Mons. Štefan Moyses sa narodil 24. októbra 1797 vo Veselom pri Piešťanoch v chudobných pomeroch, v domčeku so slamenou strechou. Jeho otec – roľník predčasne zomrel, keď mal chlapec Štefan deväť mesiacov. Úplnou sirotou sa stal v siedmych rokoch, keď mu zomrela aj matka. Štefana sa, spolu so sestrou, ujali bezdetní manželia Ondrej a Judita Jelenčíkovci. Táto rodina bola bohatá nielen materiálne, ale aj ľudsky a duchovne. Pani Judita milovala obe siroty ako svoje vlastné deti. Ona vložila do ich srdc úprimnú zbožnosť i hlbokú lásku ku slovenskému národu. Školák Štefan vynikal v obecnej škole bystrosťou a najmä usilovnosťou. Neskôr úspešne zmaturoval na trnavskom gymnáziu a rozhodol sa stať kňazom. Najprv študoval v kňazskom seminári v Trnave, potom v Pešti a napokon v Ostrihome, kde dokončil teologické štúdiá. Arcibiskup Alexander Rudnay ho v roku 1821 v Ostrihome vysvätil za kňaza. Kaplán Štefan Moyses popri pastoračnej činnosti na viacerých kapláňkach ďalej usilovne študoval – okrem filozofie aj živé jazyky nemčinu, maďarčinu a francúzštinu – a roku 1828 získal univerzitný titul doktora filozofie a slobodných umení.

V rámci veľkého Rakúskeho cisárstva (neskôr Rakúsko - Uhorska) sa kňaz Štefan Moyses dostal až na územie dnešného Chorvátska. V septembri 1829 bol kráľovským výnosom vymenovaný za profesora na záhrebskej akadémii. S chorváckymi národovcami

skúsil a prežil v 30. a 40. rokoch 19. storočia to, čo Slovákov len čakalo – založenie „matice“. V chorvátskom Záhrebe sa profesor Moyses aktívne zapojil do prúdu slovanskej vzájomnosti. Keďže sa aktívne zaslúžil o vydávanie viacerých miestnych novín a časopisov, Chorváti ho aj dnes pokladajú za zakladateľa chorvátskej žurnalistiky.

Profesor Štefan Moyses sa v 40. rokoch stal kanonikom Záhrebskej kapituly. V roku 1847 ho kanonici zvolili za svojho poslanca v uhorskom sneme. V tejto funkcii sa aktívne zasadzoval za školské vyučovanie v materskom jazyku, a to u všetkých národov cisárskej monarchie. Neskôr sa profesor Moyses stal aj členom Banátskej rady, t.j. prvej chorvátskej vlády.

V roku 1850 sa uvoľnilo miesto biskupa v Banskobystrickej diecéze. Cisár František Jozef I. vymenoval a pápež Pius IX. potvrdil, že banskobystrickým biskupom bude kanonik Štefan Moyses. Išlo o veľmi náročnú úlohu, preto kanonik Moyses celý mesiac zvažoval odpoveď, či dané menovanie slobodne prijme alebo nie. Napokon ho prijal. Ostrihomský arcibiskup Ján Scitovský, dňa 25. mája 1851, vysvätil kanonika Moysesa za biskupa a ten dňa 23. júla 1851 oficiálne prevzal vedenie Banskobystrického biskupstva. V biskupstve bolo treba, po búrlivých revolučných 40. rokoch, skonsolidovať spoločenské pomery a prehĺbiť duchovný život kňazov aj laikov. Nový biskup Štefan však mal veľké organizačné a riadiace schopnosti. Okrem zdravého duchovného života sa stále zaujímal aj o národný a kultúrny život obyvateľov. Tak sa stal aktívnym nositeľom cyrilo-metodskej tradície, keď náboženskú vieru spojil s kultúrou a vzdelaním. Biskup Štefan Moyses v roku 1852 dosiahol opätovné vydávanie náboženského časopisu Cyril a Metod. Podporovanie časopisu stálo veľké náklady – 3000 zlatých vynaložených v striebre. Hlboký vzťah ku svätým solúnskym bratov viedol potom aj k tomu, že viacerí biskupi spolu s Moysesom poprosili Svätú stolicu, aby sa v strednej Európe slávnosť Cyrila a Metoda slávila v lete 5. júla, a nie

v pôste – v nedeľu po 14. marci, ako to bolo vo všeobecnej Cirkvi. Svätá stolica tejto žiadosti vyhovelá, a tak sa od roku 1864 na Slovensku, v Čechách, Poľsku, Maďarsku aj u južných Slovanov začal sláviť sviatok solúnskych bratov v lete.

V roku 1862 biskup Moyses dosiahol, že sa na strednej škole v Banskej Bystrici začalo vyučovať v slovenskej reči. Mons. Štefan Moyses spolu s evanjelickým farárom a superintendentom Karolom Kuzmánym vytvorili legendárnu dvojicu, ktorá veľkoryso preklenula katolícko-evanjelické rozpory. Spolu sa mimoriadne zaslúžili o povznesenie národného školstva. Nepochybne, ich dlhá bratská spolupráca, ktorá v roku 1863 dozrela v založenie Matice slovenskej v Martine, sa stala príkladom ekumenizmu pre ďalšie generácie kresťanov na Slovensku.

To, čo zdobilo svätých solúnskych bratov, Cyrila a Metoda, pred viac ako tisíc rokmi – teda láska k Bohu a k blížnemu prejavujúca sa v hlbokej viere, vysokej kultúre a pravej vzdelanosti – to zdobilo biskupa Moysesu až do jeho smrti vo svätokrížskom kaštieli dňa 5. júla 1869.

Veriacich teší, že Mons. Štefan Moyses je všestranne uznávanou osobnosťou, vzdelancom, pedagógom, národovcom, no pre nás je predovšetkým duchovným otcom – biskupom. Známy slovenský spisovateľ a politik JUDr. Svetozár Hurban-Vajanský vychádzajúc z krstnej matriky, v ktorej je biskupovo priezvisko zapísané foneticky ako „Mojžiš“, poukazuje na neho, ako na duchovného vodcu, podľa vzoru biblického Mojžiša. Domnievam sa, že pre všetkých našich veriacich katolíkov je vhodné práve takto si biskupa Štefana Moysesu pripomenúť.

Spomenuli sme už, že dňa 23. júla 1851 biskup Štefan Moyses oficiálne prevzal vedenie Banskobystrického biskupstva. Pri tejto príležitosti vydal svoj prvý pastiersky list. Centrálnou myšlienkou listu boli Ježišove slová: „Nebudte teda ustarostení a nehovorte: »Čo budeme jesť?« alebo: »Čo budeme piť?« alebo: »Čo si oblečieme?«!

Veď po tomto všetkom sa zháňajú pohania. Váš nebeský Otec predsa vie, že toto všetko potrebujete. Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť a toto všetko dostanete navyše“ (Mt 6, 31-33).

Drahí bratia a sestry, tieto slová sú stále aktuálne. Biskup Štefan Moyses položil významové ťažisko práve na výraz „najprv Božie kráľovstvo“. Napísal: „Kristove slová sú vzdialené od toho, žeby nás azda odvádzať od svojich povinností a práce. Pracovať je veľmi potrebné, a to nielen preto, že práca rozvíja telesné i duchovné sily človeka..., ale aj preto, lebo Pán Boh prikázal pracovať: »V pote svojej tváre budeš jesť svoj chlieb« (Gn 3, 19). To zdôraznil aj Pavol apoštol učiac: »Kto nechce pracovať, nech ani neje« (2 Sol 3, 10). Vyššie uvedené Spasiteľove slová teda zdôrazňujú to, že najprv treba hľadať Božie kráľovstvo a následne, potom, sa treba starať o bežné životné potreby.“

Drahí bratia a sestry, poučme sa a aplikujme tieto hlboké Moysesove slová, ako slová duchovného pastiera, na našu každodennú existenciu. Denne sa modlietajme. Nakoľko je to možné, aspoň večer sa v našich rodinách modlime spoločne. Pravdaže, modlitba nás najviac spája so všemohúcim Bohom, ale je isté, že modlitba nás tiež, a to výnimočným spôsobom, spája aj s ľuďmi najmä v našich rodinách.

Pán Ježiš vrúcne chce, a tak je to naozaj múdre, aby sme pri všetkých našich starostiach a prácach predovšetkým nezabúdali na Boha, na jeho poriadok a na večnosť, ktorá nás všetkých čaká. Kiežby sme stále živo túžili vždy konať podľa Božej vôle.

Nech je náš Boh, Stvoriteľ a Vykupiteľ sveta, vždy na prvom mieste v našom živote. K tomu vás všetkých zo srdca žehnám!

Mons. Marián Chovanec
banskobystrický biskup